

Losovátka/špachtličky – technika basketbal

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Ing. Renata Klimešová

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Zdice

II. Kontext:

Cílová skupina: 1. a 2. stupeň

Předmět, v němž byla technika realizována: zeměpis, přírodopis

Další relevantní informace: Techniku je možné využít v mnoha dalších předmětech.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Špachtličky neboli losovátka (no hands up, žádné ruce nahoře) je technikou zjišťování aktuálního stavu porozumění žáků. Využívám ji v hodinách velmi často, v tomto materiálu jsem se konkrétně zaměřila na popsání techniky basketbal.

Basketbal probíhá tak, že učitel položí otázku, vylosuje žáka a místo toho, aby rovnou zhodnotil jeho odpověď, vylosuje jiného žáka, který, v případě, že první žák odpověď neznal, odpoví za něj, pokud první žák odpověď znal, může další žák odpověď zhodnotit nebo doplnit. Dále je ještě možné vylosovat třetího žáka, který může zhodnotit, zda byla odpověď prvního a hodnocení či doplnění žáka druhého v pořádku.

Citace od Dylana Wiliama a Siobhán Leayhové: „Poté, co vyberete žáka, aby odpověděl na otázku, můžete jeho odpověď ohodnotit sami, ale můžete také požádat jiného žáka (opět náhodně vybraného), aby rozhodl, zda je odpověď správná. Jeden z učitelů tento způsob nazývá ‚nadhod‘ – počkej – udeř – odraz‘: *nadhod* otázku, *počkej* alespoň tři vteřiny, *udeř* na některého z žáků a *odraz* žákovu odpověď na někoho dalšího, jehož úkolem může být zhodnotit odpověď prvního žáka (např. je to správně?). Třetí žák pak může mít za úkol vysvětlit, jestli byly odpovědi prvního žáka a hodnocení druhého žáka správné. Jinými slovy, spíše než aby učitel vedl veškeré konverzace, nechte raději otázky ‚skákat‘ třídou jako míč v basketbalu.“

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Tato technika je pro mě poměrně nová a začala jsem ji využívat až v nedávné době. Zařadila jsem ji do výuky po skončení karantény, kdy jsem ji využila pro zjištění aktuálního stavu znalostí žáků ve třídách. Konkrétně jsem ji použila v 8. ročníku v hodině zeměpisu a v 6. ročníku v hodině přírodopisu.

Pro žáky je tato technika také novinkou, jsou sice zvyklí na to, že losovátka používám, ale to, že chci po někom dalším, aby odpověď doplnil či zhodnotil, je pro ně nové a to je také patrné zejména z videa v příloze č. 1, kdy přestože jsem žákům vysvětlila, jak bude losování probíhat, je vidět, že aktivita není úplně plynulá. To přičítám právě tomu, že byla do hodiny zařazena poprvé.

V hodině zeměpisu, viz video č. 1, jsem si otázky přichystala sama na základě učiva probraného v hodině a pak losovala žáky, kteří odpovídali. Jak je z videa zřejmé, ne všichni žáci odpovědi na otázky znali, a tak jsem v další hodině přistoupila k opakování učiva.

V hodině přírodopisu, viz video č. 2, jsem nejprve žáky požádala, aby si otázky sami připravili. Každý z nich si do sešitu napsal tři otázky, já následně vylosovala žáka, který otázku položil, dále jsem vylosovala žáka, který na otázku odpověděl, a potom jsem vylosovala žáka, který odpověď doplnil. Pak jsem odpověď potvrdila, popř. se ještě dotázala třídy, zda by chtěl někdo

něco přidat. V této třídě byla úroveň znalostí celkově dobrá, proto jsem se rozhodla přejít na další téma a v další hodině už učivo neopakovat.

Reflexe učitele

Zejména v hodině zeměpisu, jak už jsem uvedla výše, jsem měla pocit, že hodina není úplně plynulá, a když jsem vyvolávala další žáky k potvrzení odpovědi, nebyli si úplně jistí, co mají dělat, zejména v případě, že předchozí žák odpověděl správně. Až tuto techniku využiji znovu, chci více vysvětlovat i v průběhu hodiny, co má další vylosovaný žák dělat. Právě na základě této hodiny mě napadlo v hodině přírodopisu zaktivovat všechny žáky tím, že si nejprve sami připraví otázky. O to příště požádám žáky i v této třídě.

Jak je vidět na videu č. 2, hodina přírodopisu probíhala plynuleji než hodina z přílohy č. 1. Domnívám se, že to bylo způsobeno právě tím, že si žáci napsali otázky sami, a stali se tak ve větší míře vlastníky svého učení.

Videa ukazují, že i ve třídách, kde se losuje častěji, to neběží zcela hladce a žák v poslední lavici se vytrvale hlásí...

Basketbal bych dále ráda využila i při různých diskusích a ne pouze k ověřování znalostí. Např. mě napadá tímto způsobem pojmut téma ohrožených druhů živočichů a zjišťovat, jak se k této problematice žáci staví. Opět bych nejprve vylosovala jednoho žáka, který by přispěl svým názorem, a pak bych vylosovala žáka dalšího, který by mohl názor doplnit. Dále mě napadlo, že bych mohla některého z nadaných žáků postavit do role moderátora a ten by převzal i losování a konečné hodnocení otázek.

Reflexe žáků

Když jsem se žáků doptávala, jak hodnotí, že byla tato technika užitečná, uváděli, že museli být pořád ostražití, protože nikdy nevěděli, jestli nebudou znovu vyvoláni, a museli dávat pozor i v případě, že už na otázku někdo odpověděl, a navíc museli hodnotit, zda otázka byla zodpovězena správně. Uváděli, že to bylo poměrně náročné na pozornost.

Doporučení při využití v praxi

Při prvním použití je určitě stále potřeba i v průběhu vyvolávání vysvětlovat, co má dělat žák vyvolaný v pořadí jako druhý. Měla jsem pocit, že zejména v zeměpise se v tom žáci špatně orientovali, a kvůli tomu, že byla technika pro ně nová, nevěděli někteří, co se po nich vyžaduje.

Jak už jsem uváděla výše, doporučila bych, aby si žáci otázky připravili sami, napadá mě, že by také bylo řešení oboje kombinovat – sama si připravit sadu otázek a zároveň by si otázky připravili také žáci.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Zeměpis – 8. ročník (video)

Příloha 2: Přírodopis – 6. ročník (video)

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

